

Lasten- ja nuortenkirjallisuuden Finlandia-ehdokkaiden julkistustilaisuus 9.11.2022

Palkintolautakunnan puheenjohtaja Sirke Happonen puhe

Hyvät lasten- ja nuortenkirjallisuuden ystävät
Bästa vänner av barn- och ungdomslitteratur

On ilo seistä tässä juhlistamassa vuoden 2022 kirjasatoa.

Lasten- ja nuortenkirjallisuuden piiriin kuuluu valtava skaala teoksia pienten lasten katselukirjoista nuorten aikuisten romaaneihin, runoista fantasiaan ja tietokirjallisuuteen, kuvakirjoihin ja sarjakuviin. Vuosi on näyttänyt koko kirjon, ja raati on saanut sukeltaa genrestä ja kirjaformaateista toiseen, todeten sen minkä varmasti edeltävätkin lautakunnat: valinta on vaikeaa. Tänään julkistamme kuusi ehdokasta, mutta ansiokkaita ovat myös lukuisat muut.

Det allmänna intrycket av barn- och ungdomslitteraturen som publiceras i Finland är att den är högklassig och intressant. Teman som i år stiger fram är gemenskap, gränser mellan verkligheter (som bryts) samt mänsklighetens och naturens mångfald. Också skräck glimtar fram som en del av berättandet eller som en helt egen genre.

Lasten- ja nuortenkirjallisuus elää vahvaa murrosta, mikä näkyy aihepiireissä ja henkilö- hahmoissa. Luonnon arvo ja korvaamattomuus, pienempienkin hyönteisten oikeutus olemassaoloon sekä luontoon kohdistuvat uhat ovat aiheita, joihin kirjailijat ja kuvittajat tarttuvat niin tiedon kuin fantasian keinoin.

På sidorna ser vi även allt mer av den mångfald som det innebär att vara människa: åldrar, hudfärger och sätt att tala och vara på, tänka, känna och bli förtjust. Det finns ingen färdig mall som ska följas och strävas efter – verken visar personer sådan som de är. Illustrationerna tecknar mångfalden för läsaren alldeles konkret, och texten berör inte ens nödvändigtvis det hur till exempel huvudpersonen ser ut och varför. Det som blir centralt i många berättelser är också den allmänmänskliga upplevelsen, oavsett individens bakgrund eller egenskaper. Och även det att var och en strävar efter något, söker.

Toisaalta on teoksia, joissa esiin nousee juuri erilaisuuden kokemus, pulma tulla toisten määrittelemäksi, lokeroimaksi ja kaihtamaksi. Kun muut eivät ymmärrä tai kun ei edes itse ymmärrä itseään, ei tiedä, mitä tahtoo ja kaipaa. Silti tämän vuoden kirjoissa erottuu vielä voimakkaammin se, kuinka ihmiset voivat löytää toisensa. Valtavirrasta poikkeavat mutta myös keskenään erilaiset voivat ymmärtää toisiaan, kiintyä toisiinsa, vahvistua ja päästä eteenpäin. Moninäkökulmaisuus kerronnassa antaa lukijallekin mahdollisuuksia nähdä elämää eri suunnilta. Yllättyä ja välillä hörähtää nauruun. Miten hölmöjä nämä hahmot ovatkaan! Ja toisaalla: kuinka viisas tuo henkilö on, vielä sen kaiken jälkeen, mitä hän on kokenut. Tai: kuinka on mahdollista, että tuo tolvana, tuo ilkiö, on sittenkin kaikista suurin – mitä hän sisällensä kätkee?

Barn- och ungdomsböcker kan ge mycket hopp. De visar oss utopier, världar där alla slags varelser kommer överens, där de har kunnat lösa problem tillsammans. De visar hur sköra men också starka vi är och hur även den mest tjockskalliga kan ändra sig. I barnbokens värld går det också att leva ett helt bekymmerslöst liv och fokusera på de små stunderna i livet. På äventyr som öppnas när dörrklockan ringer. På vänner som man träffar såväl i glimrande fantasivärldar som på realistiska städers gränder: kompisar med sina härliga och jobbiga drag. Det fanns många utmärkta beskrivningar av vänskap i årets verk.

Maailma juuri nyt tuntuu epävarmemmalta paikalta kuin, sanotaanko, kymmenen vuotta sitten. Kirjallisuutta lukiessa on kuitenkin mahdollista kohdata onnellinen epävarmuus. Kun luen, yksi hienoimpia tunteita on mielestäni se, jota en pysty määrittelemään. Kun jään sanattomaksi, ikään kuin värisemään ja haistelemaan. Kun kirjasta keskusteltaessa en tiedä, miten sitä luonnehtisin. Silloin tiedän, että kyse on jostain merkityksellisestä. Kun teosta kuvatakseni minun pitäisi keksiä uudet sanat tai kaivaa niitä jostain alkuhämärästä, sieltä jonka jo luulin unohtaneeni.

Denna sköna osäkerhet är något som jag minns från lästunder som barn och ung: en plötslig, svindlande insikt att jag med hjälp av ett visst verk kommer till en plats som är alldeles speciell. Till en värld där jag bara kippar efter andan, svävar och förundras. Det fanns böcker bland verken 2022 som framkallade just den här känslan när jag läste dem. Ibland var det illustrationerna, rentav en enskild bild, som fick mig att sväva på det viset.

Tässä tunteessa on jotain olennaista, jonka kenties vain lastenkirjallisuus mahdollistaa. Mahdollisuus siirtyä vuosissa eteen ja taakse. Nähdä teoksen maailma selittämättömän kiehtovana, kirkkaana ja uutena. Siinä soi mielikuvituksen voima.

Tästä hurmaavasta sanattomuudesta huolimatta olemme saaneet aikaisiksi rivit, joilla kuutta ehdokasta kohta kiitämme.

Vuoden aikana olen tullut yhä vakuuttuneemmaksi siitä, että lukukokemus kannattaa jakaa. Kiitän lautakunnan muita jäseniä, suomen kielen ja kirjallisuuden opettaja Mari Uusitaloa sekä opiskelija, Pikku-Finlandia -voittajaa Pyry Vaismaata. On ollut ainutlaatuista jakaa kokemukset teidän kanssanne. Kiitos mieleenpainuneista hetkistä ja keskusteluista, naurusta, hämmennyksestä ja rehellisyydestä. Kiitos, Elina Lahdenkauppi ja Suomen Kirjasäätiö, arvokkaasta tehtävästä. Ja vielä, suuri kiitos tekijöille: kirjailijoille ja kuvittajille sekä kustantajille kirjoista, joihin on ollut avartavaa ja riemullista sukeltaa!